

ПРОБЛЕМНО-СИМВОЛІЧНИЙ ПІДХІД В ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ УПРАВЛІННЯ ЇЇ МИСЛЕДІЯЛЬНІСТЮ

Вінницький національний технічний університет

***Анотація:** у статті розглядається використання проблемно-символічного підходу в розвитку молоді особистості, його основні положення, практики, методології та історичне значення. Визначено сутність та роль проблеми і символу, їх зв'язок та використання у проблемно-символічному підході.*

Ключові слова: проблема, символ, символічна функція мислення, готовність.

***Abstract:** in this article the problem-symbolic approach in the development of a young person, its main statements, practices, methodologies and historical meaning are considered. The essence of the problem and symbol is defined, their conjunction and the use in the problem-symbolic approach.*

Keywords: problem, symbol, problem-symbolic function of thinking, readiness.

Проблемно-символічний підхід сформований, по-перше, як наслідок дослідження випробуваних та актуальних саме сьогодні стратегій розуміючого мислення (від Геракліта й Аристотеля до Гайдеггера й Лакана), по-друге, в рефлексії та аналізі сучасної практики (включаючи психоаналіз, феноменологію, структурно-системний та системномиследіальнісний підхід та екзистенціально орієнтовані методології мислення).

Предметом проблемно-символічного підходу є **управління мисленням та культурна практика керування мисленням** (реалізація авторських проєктів, методологія керування, психоаналіз, педагогіка розвитку та будь-яка культурна практика, що реалізує авторську позицію).

Проблемно-символічний алгоритм дозволяє вирішувати проблеми на будь-якому рівні соціальної ієрархії та особистісного розвитку: від бажання й потреби до прийняття рішення та цільової дії.

Проблемно-символічний підхід змішує в собі стратегію саморозвитку з досягненням результату, забезпечуючи молодій людині розуміння реальної і, насамперед, проблемної ситуації у світлі її дійсних цілей, цінностей та смислів.

Проблема і символ – ключові поняття проблемно-символічного підходу. Це засоби формування стратегій та вирішення проблем управління, оскільки вони забезпечують будь-які форми раціональної взаємодії та особистісної самореалізації.

Проблемно-символічний підхід має власну філософію управління та особистісного розвитку, власну методологію й техніку вирішення проблем управління та власну педагогіку альтернативного управління та освіти.

Базовою характеристикою проблемно-символічного підходу є використання проблеми в якості основної одиниці аналізу. Саме особистість у кризовому (отже, передпроектному) стані лежить в основі цього підходу. Таким чином, не втікання від проблеми та не імітація її вирішення, а її використання в якості відправної точки визначає цей підхід.

Проблема – це конкретний, завжди такий, що особистісно переживається, ліміт можливостей людини. Тому, по-перше, саме проблема розвиває конкретну людину, і людство в цілому, якщо вона

здатна побачити істинну проблему та власну межу в конкретній історичній ситуації, та, по-друге, проблема паралізує волю й мислення, якщо молода людина *не здатна побачити* проблему та себе у проблемній ситуації. Управління, таким чином, - це в першу чергу здатність бачити проблеми та приймати рішення в проблемних ситуаціях.

Символ та символічний порядок лежать в основі мислення та діяльності людини та людства, визначаючи формування цінностей, системи культурного та політекономічного обміну, стратегії вірувань та політик. Виявляючи символічні структури в тих чи інших сферах діяльності, комунікації та інститутах мислення, молода людина отримує розуміння істинних причин та глибинних смислів їх суб'єктів та організацій. Символічний порядок і проблема, таким чином, є методологічною опозицією ПСП та в діалектичній єдності забезпечують аналіз конкретної проблемної ситуації.

У зіткненні з безпосередньою проблемною ситуацією творчої діяльності, вибору, авторської позиції щодо відповідальності за здійснений вибір, молода людина має задіяти інший, метакогнітивний рівень мислення, який характеризується певним станом психічної та духовної активності, який у руслі проблемно-символічного підходу виконує функцію символічного мислення. Тільки такий рівень мислення дає особистості можливість встановлювати зв'язки між знаннями і ситуацією, ефективно вирішувати проблеми особистісного буття.

Зазначимо, що проблема тут розуміється як парадоксальна структура свідомості людини, особливий стан особистості, яка мислить власне буття і відкриває екзистенційні основи власного існування. Тут стають недійсними ні педагогічні методики, ні психологічні механізми регулювання діяльності особистості, оскільки людина зустрічається з «іншим» в собі. Як зазначає М.Гайдеггер, людина стає «світоутворюючою», розімкнувши звичне «кільце» власного існування, виходить за межі причинно-наслідкових зв'язків, формальних логічних висловів і усвідомлює істинну сутність людського буття, стає рішучою для здійснення вільного вибору у часі [1, с. 430].

Така «розімкненість» проблемного мислення та ідентифікація істинних проблем особистості має стати у певне співвідношення з існуючим символічним порядком, у якому мислить особистість, пов'язати його з предметами та об'єктами світу, який осмислюється. Через аналіз та розуміння первинних та вторинних культурних символів, реалізується можливість, яку М.Мамардашвілі формулює як «зв'язок мислення і свідомості через символ як трансцендентальна функція свідомості» [2, с. 146]. Символ, на його думку, пропонує спів-буття, без якого неможливе розуміння ні часу, ні свідомості, ні культури.

В особистісному розвитку молодшої людини така здатність до символічного мислення є її можливістю до усвідомлення «незавершеного співбуття у просторі й часі множинності символів-знаків та одночасного паралельного існування їх інтерпретацій» [2, с. 148]. Звертаючись до певних символічних систем, зафіксованих у творах мистецтва, культури, особистість сама стає символічним об'єктом зв'язку тієї можливості, яка проблематизує, розриває звичний спосіб життя суб'єкта і звертається до основ істинності його буття та мислення, співставляючи художній образ із реальною дійсністю.

Тоді онтологічна компетентність як здатність розуміти і мислити символічно, до-когнітивно, і забезпечує ключову діяльнісну складову. На нашу думку, структуру цієї компетентності неможливо розглядати через критерії когніцій чи мотивації, оскільки щоразу це – мислєдіяльність, яка є станом, це творчий акт у ставленні до Іншого, обумовлений розвитком і розумінням символічного мислення.

Готовність, як системотворча функція компетентності, виражається станом позитивно відкритого ставлення до проявленого та не проявленого в акті символічного мислення людини. «Людина, яка розуміє символ, не потребує балансу розрахунків користі чи шкоди, заохочень та покарань, вказівок чи виправдань» [2, с. 183].

Висновки. Таким чином, проблемно-символічний підхід в особистісному розвитку молодшої людини дає змогу їй відкривати і розкривати сутнісні сторони її власного буття через мислення її самої у символічному просторі. Через проблему молода людина розриває звичне коло дії та рухається у напрямку її розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики. Мир – конечность – одиночество [Текст] / М.Хайдеггер. – СПб.: «Владимир Даль», 2013. – 590 с.
2. Мамардашвили М.К. Символ и сознание. Метафизические рассуждения о сознании, символике и языке [Текст] / М.К. Мамардашвили, А.М. Пятигорский. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 224 с.

Драченко Ярослав Петрович - студент групи 1ПІ-15б факультету Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: siloenix@gmail.com

Науковий керівник: **Чухрай Ельвіра Іванівна** – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: elvica888@gmail.com

Drachenko Yaroslav – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: siloenix@gmail.com

Supervisor: **Elvira I. Chykhrai** – Philosophy Doctor (Eng.), docent, docent of philosophy department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: elvica888@gmail.com